

Juni 1933

106878

Fremdeles kompromiss-politikkeller endelig engang rene linjer?

Svar til Major Askvig fra Vidkun Quisling.

I Nationen for mandag 12. ds. har major Nils Askvig - en av bondepartiets fremste tillitsmenn - skrevet en politisk spiss-artikkel med overskrift: Nasjonal Samling, nasjonal splittelse. Det som han forsøker er å redusere til noget meningsløst den nasjonale samlingsbevegelse som nu er under organisasjon utover hele landet. Den passer ikke i partikrammet. Og argumentet ligger nær for hånden: det hele er splittelse.

Major Askvig fører imidlertid også i marken et annet argument som, såvidt jeg har sett, ennu ingen har våget å komme med, nemlig de eksisterende partiers effektivitet og fulle brukbarhet. Det kunde være berettiget, skriver major Askvig, å danne et nytt parti, hvis de eksisterende borgerlige partier - i første rekke bondepartiet og høire - sviktet sin oppgave. Men nu har disse partier, i det mindste bondepartiet, hittil på en utmerket måte løst de foreliggende nasjonale oppgaver. Og ingen kan tro at bondepartiet heller i fremtiden vil svikte. Den nasjonale samlingsbevegelse er derfor en forkastelig splittelse av den borgerlige front og uten enhver berettigelse, sier han.

Det er uklart om major Askvig ut fra de ovennevnte forutsetninger venter sig et absolut flertall for høirepartiene ved høstens valg. Eller om han også er fornøiet med en fortsettelse og videre utvikling av situasjonen i den samme leid som nu. Major Askvig slår forresten selv bunden ut av sine egne argumenter. Han var forsåvidt overflødig å imøtegå. Han nevner selv skuffelsen over de resultater som er opnådd i siste valgperiode. Skriver om at den revolusjonære agitasjon og klassekampen er værre enn nogensinde, at de økonomiske tilstande i landet er like fortvilet som i 1930. Vår valutapolitikk er like uløst. Arbeidsløsheten like stor. Situasjonen er, mener han, så alvorlig at det omsider sterkt truer med å bryte ned samfundets grunnvold.

Man må spørre, hvem er skyld i dette uten de eksisterende partier. Men efter alt det som nu, til landets skam, er kommet frem, og vedblir å komme frem, blandt annet i forbindelse med Grønlandssaken, burde man under alle omstendigheter være noget forsiktigere med å utstøde uforbeholdne attester for de partipolitiske partiers ledelse. Denne kritikk gjelder i Grønlandssaken alle de store partiers ledelse. Også, og i særlig grad, bondepartiets, som var uttrykkelig programforpliktet til å lede vårt utenriksstyre i fast nasjonal leid og til å hevde Norges gamle rettigheter og interesser i polarhavet. Jeg og mange med mig som gikk inn for bondepartiet med vår stemme og med vårt arbeide, vi hadde ventet og hadde krav på at partiets ledelse ikke sviktet de linjer som den er programmessig bunnet til. Istedet blir vi plutselig stillet ansikt til ansikt med den kjensgjerning at partiets ledelse i strid såvel med regjeringen som med bondepartiets politikk og enhver virkelig nasjonal linje har ført underhandlinger med Danmark bak bonde-regjeringens rygg om forlik i Grønlandssaken på basis av forhåndsoppgivelse av Norges suverenitets-krav, og det samtidig

som man likeoverfor Grønlandsdelegasjonen og i samlet regjering, mens forhandlingene pågikk, høytidelig forsikret oss om at slike forhandlinger ikke fant sted. Man trengte Mowinckels støtte. Og for å opna den, mente man det var nødvendig å drive Mowinckel-politikk. Vel kunde vi som de fleste være stemt for et mindelig og rimelig oppgjør i saken. Men enhver måtte reagere mot at man av tvilsomme indrepolitisk-partipolitiske grunner skulde komme med et forhåndstilbud om oppgivelse av Norges suverenitetskrav, mens saken verserte for retten, og derved undergrave Norges sak for domstolen; ikke som Esau for en rett linser solgte sin førstefødselsrett.

Til dette forkastelige motiv for en forkastelig handling kommer nu også i samme sak frem en rekke andre for landet særdeles skadelige ting som i allfall jeg for min del først nu er blitt bekjent med. Således statsminister Hundseids offisielle erklæring av 31.8.1932 til minister Wedel Jarlsberg hvori han viser sig å ha stillet garanti for regjeringens tilslutning til hans forhånds oppgivelse av suverenitetskravet. Denne garantierklæring som ikke var fundert, og statsministerens øvrige forhold, har gitt minister Wedel Jarlsberg anledning til i Stortinget 16. mai i år å uttale den forferdelige kritikk over vår utenrikspolitiske optreden i denne sak, at man ved en misligholdelse av det givne ord har satt regjeringens hederlighet og troverdighet i fare for å bli betvilt, og forringet Norges anseelse og den tillit som er nødvendig i internasjonale forbindelser.

Når major Askvig har uttalt sig som han har gjort om bondepartiets ledelse, kan det ikke ha annen forklaring enn at han ikke er bekjent med den skandaløse måte, hvorpå bondepartiets utenrikspolitiske programpost er blitt etterlevet i praksis. Hadde han været bekjent med det, vilde han ikke ha kunnet overse den kjensgjerning at det i og for sig ytterst uttaltalende indre oppgjør i Grønlandssaken i en uhyggelig grad blottlegger skavankene i vårt politiske liv og ubarmhjertig berøver en illusjonen om at bondepartiet i så henseende er bedre enn de andre partipolitiske partier. Hos en stor del av vårt folk har det øket misnøien med korridor- og byttepolitikken og reist kravet paa en virkelig nasjonal politikk og paa et offentlig liv som er renselig i sitt virke. Hadde partimannen Askvig satt sig inn i dette forhold, vilde han ha forstått at det også nødvendiggjorde en ny politisk bevegelse. Jeg for min del er enig med den bonden som forleden dag sa: Jeg gir ikke fem øre for bondepartiet så lenge det ledes paa en slik måte. Og med en annen velkjent tilhenger av bondepartiet som skriver til mig: De fikk sørgelig rett. Enten får bondepartiet nu ta avstand fra denne hestebytterpolitikken eller også er bondepartiet ferdig som nasjonalt parti og synker ned til det rene næringsdrivende klasseparti som vi andre ingen interesse har av. -

Major Askvig opfører imidlertid ikke utenrikspolitikk blandt bondepartiets hovedoppgaver. De politiske hovedoppgaver er ifølge ham to: å slå ned den revolusjonære bevegelse, og å reise landet økonomisk. Og major Askvig bruker bondepartiets innsats paa disse områder som bevis for hvor meningsløs uberettiget den nasjonale samlingsbevegelse er.

Jeg vil til det si, at jeg hadde tenkt å avholde mig fra offentlig kritikk av bondepartiets politikk. Selv om den måte, hvorpå bondepartiet politikk har været ledet, har gjort det nødvendig for mig å protestere innenfor partiet og til slutt å sette mig selv utenfor partiet og paa fritt grunnlag. Men når jeg blir provosert paa den måte som skjedd ved major Askvigs spiss-artikkel i bondepartiets hovedorgan, er jeg dessverre nødt til i forsvar både for den

sak jeg arbeider for, og for mig selv, å imøtegå en så feilaktig argumentering.

Det virkelige forhold - som major Askvig tydeligvis ikke kjenner til - er nemlig at bondepartiets ledelse har troløst sviktet nettopp det som major Askvig i sin artikkel kaller partiets hellige plikt. Bondepartiets ledelse har i forholdet til den revolusjonære bevegelse vist den samme brist som i Grønlandssaken, og det ikke bare en enkelt gang. Heller ikke hvad den oppgave angår å reise landet økonomisk, er det anderledes enn at ledelsen ikke nyttet tiden og mulighetene mens bondepartiet hadde regjeringmakten til virkelig å søke løsningen av de store og prinsipielle krav som forelå ikke minst fra det samfundshold som bondepartiet ifølge sitt navn forutsetningsvis skulde være et politisk organ for.

Major Askvig sier jo i grunnen også selv det samme ved sine foran anførte uttalelser om situasjonen idag.

For mig personlig har dette været en bitter og dyp skuffelse. Mitt politiske syn falt i hovedlinjen sammen med de linjer som bondepartiet hevdet i sitt program. Jeg hadde ventet at bondepartiet i sin regjering virkelig vilde søke å gjennomføre det som vi var gått inn for.

Jeg hadde også det håp at bondepartiet vilde være fremsynt og elastisk nok til å opta det arbeide som tiden krever i retning av å bygge ut samfundet i pakt med de tradisjoner som bonden har bevart, men tilpasset efter det moderne livs krav. Jeg gikk derfor inn for bondepartiet som det parti hvorigjennem man best kunde bidra noget til løsningen av de store nasjonale oppgaver som foreligger. Jeg fortsatte endog lojalt på min post efter at bondepartiets ledelse hadde gjort mig og sitt parti ~~en~~ og den nasjonale sak den strek først å opfordre mig som forsvarsminister til å legge frem i Stortinget saken vedrørende den revolusjonære bevegelse og avtale med mig det som skulde sies, og så ikke alene ta offisielt avstand fra min saklige og nøkterne tale i Stortinget 7. april ifjor, men endog på basis av det i et regjeringsmøte, hvortil jeg ikke engang var innkalt, beslutte min avskjed, fordi det hadde vist sig ikke å passe herr Mowinckels marxistisk påvirkede politikk at vårt folk blev gjort opmerksom på den skjendige måte, hvorpå landets samfundsorden systematisk undergraves. Det er denne ledelse som nu går til valg med kamprop mot marxismen og de halve standpunkter, og under løsenet: Med lov skal land bygges. Efter bondepartiets nye valgprogram skal den som bevislig hevder revolusjonære synsmåter, ikke kunne være embedsmann. Før gjalt dette bare militære tjenestemenn. Og dog har partiets ledelse i virkeligheten også i Kullmannsaken optrådt på en lignende måte som i Quisling-saken. Enn om man istedet for denne hule forsterkning av programmet hadde nøid sig med å forsøke å hevde de lover man allerede har, og ikke å ville avsette en forsvarsminister fordi han gjør sitt beste for å stoppe op for undergravningsarbeidet. Major Askvig som officer og soldat vil for øvrig sikkert vurdere efter fortjeneste en ledelse som først sender en avdeling i ilden, og så skyter den ned bakfra. De fleste vil også være enige om at et enestedsadant tilfelle er nok til for alltid å dømme en ledelse. Og for den saks skyld også et parti som ikke tar avstand fra en ledelse som optrer slik i en stor nasjonal sak som de utgir sig for å være en spesiell forkjemper for. De anførte

tilfeller er imidlertid ikke isolerte tilfeller. Det er først etter gang på gang å ha konstatert en lignende svikt både på det ene og det annet område, at jeg for min del har meldt endelig pass likeoverfor forhold som både fra et partimessig og fra et nasjonalt og moralsk synspunkt er forkastelige og ruinerende for den politikk som bondepartiet skulde representere, og også for partiet selv.

Det gjør ikke saken bedre at de fleste av partiets tillitsmenn som er bekjent med forholdene, har samme opfatning av saken som mig, men av frykt for offentligheten ikke tør ta avstand, og derfor enstemmig godtar den samme ledelse. Oppjøret skal utsettes til etter valgene. Man anfører at den revolusjonære bevegelse nu er så alvorlig, at ethvert skritt må undgås som kan skaffe de revolusjonære vinn i seilene. Jeg er selvfølgelig helt enig i det siste syn. Men når man er på det rene med at den revolusjonære bevegelse er så alvorlig, så burde man ikke gå god for en ledelse som nettop på dette område har sviktet således som bondepartiets ledelse har gjort, og som man etter de gjorte erfaringer har all grunn til å gå ut fra igjen vil svikte også på dette punkt tross folkemøteuttalelser og tross forsterkede programmer. Jeg deler ikke den opfatning, at man med å gå god for den slags kompromisspolitikk tjener bondens sak og heller ikke den nasjonale sak. Jeg kan ikke være med på det. Og jeg nedlegger en bestemt protest mot at den omstendighet at man ikke godtar at bondepartiets ledelse har opptrådt på en utilgivelig måte, det skal således som det forsøkes, karakteriseres som et personlig oppgjør uten saklige konsekvenser. Men jeg antar for øvrig at der også blandt bondepartiets menige velgere og i den almindelige bevissthet ennu er en virkningsfull forskjell på hvad visse moralske og ridderlige lover krever, og hvad enkelte mener er tillatt i god politikk.

Major Askvig drister sig i sin artikkel til å uttale at jeg og de som med mig virker for Nasjonal Samling, vi lever og arbeider på et falsum. Jeg skal si herr Askvig at det tvert imot er fordi at bondepartiets ledelse kan bebreides å gå til valg på noget av et falsum, at jeg og mange med mig ikke lenger direkte kan støtte dette parti. Der har herr Askvig en av de forutsetninger som herr Askvig forgjæves har lelt etter for opprettelsen av den nasjonale samling som han setter i gåseøiner. For øvrig vil han og andre interesserte kunne finne anført i den opfordring til nasjonal samling, som blev offentliggjort 16. mai sistleden, hele ti (10) ikke bare fornuftige, men nødvendige grunner for en sådan nasjonal samlingsbevegelse på tvers av partiene og for et frigjort og ny-orienterende program overensstemmende med tidens og utviklingens krav, og som man har til hensikt virkelig å gjennomføre.

Likeledes har jeg i Tidens Tegn for 3. ds. påvist at Nasjonal Samling har utsikt til på forskjellig vis å styrke den samfundsbevarende front også ved å trekke inn i denne front en rekke av de utilfredse i og utenfor partiene som under ingen omstendigheter vil gi bondepartiet og høre sine stemmer. Jeg nevner også den aktiviserende innflydelse som Nasjonal Samling delvis allerede har hatt på de gamle partier, og på deres program-opstillinger. Et enkelt av disse partier har endog likt Nasjonal Samlings program så godt, at det har kopiert det meste av det. Major Askvig synes for øvrig å ligge under for den illusjon

at hvis intet nytt parti blev dannet, så vil velgermassen fortsatt av gammel vane gå inn i de gamle båser. Men det er nettop det som ikke vil skje. Trettheten og skuffelsen over partipolitikken og de gamle veier og over valgprogrammer som ikke oppfylles, er jo nettop et fundamentalt fenomen ved vår politiske situasjon idag. Og denne innstilling svarer til det politiske behov som Nasjonal Samling vil imøtekomme. Dette svekker riktignok de gamle politiske partier. Derav hine tårer. Men det er en nasjonal samling vi idag trenger. Og engang må man begynne. Synet på Nasjonal Samling som splittelse er diktert av partihensyn. Ikke av hensynet til det felles beste og ut fra en saklig vurdering av de virkelige politiske forhold i dette land.

Vidkun Quisling.